

SUAT DONUK**

Mustafa Naîmâ'nın Derlediği Bir Mecmua: 'Ulâletü'l-mecâlis Mecmû'atü'n-nefâ'is*

A Mecmua That Mustafa Naima Collected It:
'Ulâletü'l-mecâlis Mecmû'atü'n-nefâ'is

Ö Z E T

Mecmualar Osmanlı kültür dünyasından günümüze intikal eden önemli yazılı kaynaklar arasında yer almaktadır. Mecmua çeşitlerinden biri tanınmış kişilerden biri tarafından derlenen mecmualardır. Bu tür mecmualar barındırdıkları kayıtlar sayesinde derleyicisi hakkında doğrudan bilgiler sunabilir. Ayrıca dolaylı olarak şahsın edebî zevki, hayata bakışı, kültür ve eğitim düzeyi, etkilendiği sanatçılar hakkında fikir verebilir. Michigan Üniversitesi Kütüphanesi, Sultan Abdülhamid Koleksiyonu, numara 409'da kayıtlı 'Ulâletü'l-mecâlis Mecmû'atü'n-nefâ'is adlı mecmua, ilk resmi Osmanlı vak'anüvisi Mustafa Naîmâ tarafından derlenmiştir. Naîmâ, 1120 (1708/9) senesinde mecmuayı derlemeye başlamış, tamamlamadan hayatını kaybetmiştir. 525 sayfadan meydana gelen mecmuada seçme eserler ve manzumeler vardır. Muhtevanın ekseri manzumdur. Türk edebiyatından Kafzâde Fâizî, Nâbî, Sâbit, Râmî Mehmed Paşa'nın; Fars edebiyatından Sâ'ib-i Tebrizî'nin çok sayıda manzumesi bulunmaktadır. Ulâletü'l-mecâlis Mecmû'atü'n-nefâ'is sayesinde Naîmâ'nın şii meraklısı olduğu, Fars ve Arap edebiyatına had safhada hâkimiyeti bulunduğu, biyografik eserlere ilgi duyduğu, aşkâne ve hakîmâne manzumeler beğendiği anlaşılmaktadır. Ulâletü'l-mecâlis sayesinde ayrıca Naîmâ'nın el yazısı örneği tespit edilmiştir. Bu makalede Naîmâ'nın derlediği Ulâletü'l-mecâlis Mecmû'atü'n-nefâ'is adlı mecmua tanıtılmış, mecmuadan hareketle Naîmâ hakkında yeni bilgilere ulaşılmaya çalışılmıştır.

ABSTRACT

The mecmuas take a place in the important written sources which were inherited from Ottoman cultural world ti today. One sort of the mecmuas are the mecmuas which are collected by the well-known people. Such mecmuas can represent the direct information about their collectors in their records. Moreover, they can give idea indirectly about the person's literal pleasure, viewpoint, cultural and educational level, the artists who are affected from him/her. The mecmua in the name of 'Ulâletü'l-mecâlis Mecmû'atü'n-nefâ'is which was registered in the collection of Abdülhamid The Sultan with the number of 409 in The Library of Michigan University was collected by Mustafa Naima who was the first Ottoman official historian. Naima started to collect the mecmua in 1120 (1708/9) and he died without completing it. There are the selected works and poems, which consists of 525 pages. The spike of content is written in verse. There are many poems of Kafzade Faizi, Nabi, Sabit, Rami and Mehmet The Pasha in Turkish literature; Sa'ib-i Tebrizi in Persian literature. It is understood from Ulâletü'l-mecâlis Mecmû'atü'n-nefâ'is that Naima held dear of poetry, had extremely knowledge on Persian and Arabic literature, was interested in the biographical works, liked the amorous and magisterial poems. Moreover, the sample of Naima's handwriting was determined thanks to Ulâletü'l-mecâlis. In this article, the

* Makalenin Geliş Tarihi: 12.04.2019 / Kabul Tarihi: 21.05.2019.

** Doç. Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, (suatdonuk@hotmail.com), Orcid Id: 0000-0003-0206-2988.

mecmua in the name of Ulâletü'l-mecâlis Mecmû'atü'n-nefâ'is that Naima collected it will be introduced and it will be tried to be reached to the new information about Naima from the point of this mecmua.

ANAHTAR KELİMELEER

Naîmâ, Ulâletü'l-mecâlis Mecmû'atü'n-nefâ'is, Mecmua

KEYWORDS

Naîmâ, Ulâletü'l-mecâlis Mecmû'atü'n-nefâ'is, Mecmua

Giriş

Mecmua, Osmanlı kültür dünyasının önemli yazılı ürünleri arasında yer almaktadır. Osmanlılar zamanında başlı başına birer eser hacmi taşıyan divan, mesnevi vb. edebî eserler; tefsir, dua, fıkıh, kalam, hadis vb. dini eserler; astroloji, matematik, botanik vb. ilmî eserler kitap olarak tedvin edilirdi. Tek başına bir kitap muamelesi görmeye yetecek hacimde muhteva olmayan eserler çoğu defa kendisiyle aynı konuda olan başka eserlerle bir araya getirilirdi. Yeterli hacme ulaşan bu ürünler ciltlenerek kitap haline getirilirdi.

Bazen varaklar, cild, şiraze, çâr-kûşe vb. unsurlarıyla meydana getirilmiş defterlerin sayfalarına bir eser yazılırdı. Kâğıt ender bulunan, değerli metalar arasında olduğu için boş kalan sayfalara başka eserlerin kopyası çıkarılırdı.

Bazen de Osmanlı toplumunun tahsilli bireyleri bu tür bir boş defter temin eder, okudukları arasında beğendiklerini bu deftere yazardı. Bazen ilgisini çeken bir mesneviyi, bazen bir divandan seçme gazelleri, bazen biyografik bir eserden hal tercümelerini, bazen de dinî kitaplardan dua örneklerini buraya kaydedirdi. Boş kalan sayfalara doğum-ölüm gibi önemli tarihleri, ilaç tariflerini, ilgisini çeken tuhaf bilgileri ve karmaşık çizimleri işlerdi.

Osmanlı kültür sahasında, ortak özellikleri birden fazla eser içermek olan yazılı materyaller işte bu şekilde ortaya çıkmıştır. İlgili materyaller bu ortak özellikleri doğrultusunda “toplanmış, bir araya getirilmiş (Develiöğlü, 2008: 596)” anlamına gelen “mecmua” kelimesi ile isimlendirilmiştir.

Mecmua, Osmanlı bibliyografik mirası içerisinde en fazla yer tutan türlerden biridir. Yurtiçi ve yurtdışı yazma eser kütüphanelerinde Osmanlı döneminden kalan binlerce mecmua bulunmaktadır. Taşıdığı

öneme binaen son dönemde mecmualar ile ilgili çeşitli projeler yürütülmektedir.¹ Bu konuda hazırlanan tez, makale ve kitaplarda nicel ve nitel ilerleme oldukça ileri düzeydedir. Mecmualar hakkında ilk çalışmalar yapan Agâh Sırrı Levend'in beş başlıklı mecmua tasnifi (2008: 166-167) Atabey Kılıç (2012: 75-96) tarafından dört ana başlık, elli dört alt başlıklı (Yılmaz, 2018: 5) mufassal bir sınıflandırmaya evrilmiştir.

Mecmua tasniflerinde kendine genellikle yer bulan başlıklardan biri tanınmış kişilerce hazırlanmış/derlenmiş mecmualardır. Bu tür mecmualarda sayfalardan birine işlenmiş bir kayıttan veya bir başlıkta geçen bir ibareden ilgili mecmuanın topluma mal olmuş, meşhur biri tarafından tanzim edildiği anlaşılmaktadır. Bu tür mecmualar barındırdıkları kayıtlarla derleyicisi hakkında doğrudan bilgiler sunabilmektedir. Örneğin derleyici, zahriyede yer alan bir notta veya münderecattaki bir başlıkta kendisi hakkında bir bilgi verebilir. Veya mecmuaya aldığı bir eserin sonuna düştüğü bir ferağ kaydında hangi tarihte, nerede bulunduğunu bildirebilir. Mecmuada yer alan metinler dolaylı olarak ilgili şahsın edebî zevki, hayata bakışı, kültür ve eğitim düzeyi, takdir ettiği sanatçılar hakkında araştırmacılara fikir verebilir. Ayrıca mecmua sayesinde derleyicinin el yazısı tespit edilmiş olur. Böylece şahsın el ürünü olan belge ve kitaplara doğru bir şekilde ulaşmak mümkün hale gelir. Bu şahıs bir yazarsa mecmua sayesinde onun eserlerinin müellif hattı nüshalarına ulaşma imkânı elde edilir.

Michigan Üniversitesi Kütüphanesi, Sultan Abdülhamid Koleksiyonu numara 409'da kayıtlı '*Ulâletü'l-mecâlis Mecmû'atü'n-nefâ'is*² adlı mecmua ilk resmi Osmanlı vak'anüvisi olan tarihçi Mustafa Naîmâ (ö. 1128/1716) tarafından derlenmiştir. Tezkire, mesnevi vb. eserler ile çeşitli gazel, rubai, kıt'a vb. manzumelerin yer aldığı '*Ulâletü'l-mecâlis* eser ve manzume seçkisi özelliği taşımaktadır. Türkçe, Farsça ve Arapça şiir ve metinler içeren mecmua 18. yüzyıl başlarında meydana getirilmiştir.

Bu makalede Mustafa Naîmâ'nın derlediği '*Ulâletü'l-mecâlis Mecmû'atü'n-nefâ'is* adlı mecmuanın şekil ve muhteva bilgileri verilecek,

¹ Bu bağlamda Prof. Dr. M. Fatih Köksal öncülüğünde yürütülen MESTAP projesi örnek olarak verilebilir. bk. (Köksal, 2012: 411-434); <https://mestap.com> (E.T.: 11.03.2019).

² bk. <https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=mdp.39015079130764;view=2up;seq=1> (E.T.: 11.03.2019)

içeriğinin dökümü yapılacak, muhtevassından hareketle Naîmâ'nın edebî kişiliği hakkında çıkarımlara ulaşılmaya çalışılacaktır.

1. 'Ulâletü'l-mecâlis Mecmû'atü'n-nefâ'is

1.1. Adı

Mecmuanın 3. sayfasına³ tekabül eden başlangıçta, kırmızı mürekkeple "Semmeynâ hâza'l-mecmû'a 'Ulâletü'l-mecâlis Mecmû'atü'n-nefâ'is (Bu mecmuaya 'Ulâletü'l-mecâlis Mecmû'atü'n-nefâ'is adını verdik.)" yazılıdır (bk. Resim 1). Bu isim, "dost meclislerinden arta kalan kıymetli sözlerin toplandığı eser" şeklinde tercüme edilebilir. Mecmuanın ismi mecmuada başka bir yerde kullanılmamıştır.

1.2. Derleyicisi

Mecmuada yer alan eserlerden biri Riyâzî'nin (ö. 1054/1644) *Sâkî-nâme*'sidir. 242-276. sayfalar arasında bulunan *Sâkî-nâme*'nin sonunda "Kad vaqa'a'l-ferâğ min-tesvîdihî alâ yedi'l-'abdi'l-fakîr Muştafâ Na'imâ, 'âmelehu'llâhî bi-luţfihi'l-'amîm, ve zâlike fî evâhiri Recebü'l-ferd, sene 1120 (Mustafa Naîmâ, 1120: 276)." kaydı yer almaktadır (bk. Resim 2). Bu kayda göre 'Ulâletü'l-mecâlis Mecmû'atü'n-nefâ'is, ilk resmî Osmanlı vak'anüvisi, Mustafâ Naîmâ bin Mehmed Ağa tarafından hazırlanmıştır.⁴

Mecmuanın zahriyesinde Sadrazam Seyyid Mehmed Emin Âlî Paşa'nın (ö. 1871) oğlu Seyyid Mustafa Reşîd Efendi'ye (ö. [?]) ait bir not vardır. "Mecmû'a-i Nefise bâ-Haţ-ı Merhûm el-Mebrûr Na'imâ-yı Bâhirü'l-fezâ'il raħimehu'llâh." şeklindeki bu açıklama mecmuanın Naîmâ tarafından derlendiğini teyit etmektedir.

³ Mecmuanın Arap rakamlı varak numaraları muntazam değildir. Mecmuada düzenli bir surette verilmiş Latin rakamlı sayfa numaraları da vardır. Bu nedenle incelemede Latin rakamlı sayfa numaraları kullanılmıştır.

⁴ Mustafa Na'imâ'nın hayatı hakkında ayrıntılı bilgi için bk. (İpşirli, 2006: 32/316-318), (Ekinci, 2018:4/2903-2904), (İnce, 2005: 675-676), (Çapan, 2005: 624-625), (Babinger, 1992: 268-270), (Müstakimzâde Süleyman Sa'deddin, ? : 426a), (Arslan, 2003: 53), (Bursalı Mehmed Tahir, 1975:3/109-110), (Mehmed Süreyya, 1996: 4/1225), (Süleyman Çaldak, E.T.: 11.04.2019)

1.3. Derleme Tarihi

Naîmâ, *Ulâletü'l-mecâlis Mecmû'atü'n-nefâ'is*'in başlarında yer alan Riyâzî'nin *Sâkî-nâme*'sini Receb 1120 (Eylül/Ekim 1708) tarihinde yazmıştır. Mecmuanın ileriki sayfalarında iki yerde daha tarih bildirilmektedir. Bunlardan biri Silahdar-ı Şehryârî Ali Paşa'nın (ö. 1128/1716) Sultan Ahmed Han'ın (ö. 1149/1736) kızı Fâtıma Sultan (ö. 1145/1733) ile evlenmesine Kâmî Efendi'nin (ö. 1136/1724) yazdığı tarih manzumesidir (Mustafa Naîmâ, 1120: 500). Bu manzume 1121 (1709/10) senesini göstermektedir. Diğeri ise Nâbî'nin (ö. 1124/1712) İslam ordusunun muzaffer olması için yazdığı bir kıt'adır. Bu kıt'a ise 1123 (1711/12) tarihini işaret etmektedir.

Bu tarihlere bakıldığında Naîmâ'nın *Ulâletü'l-mecâlis Mecmû'atü'n-nefâ'is*'i 1120 (1708/9) senesinde derlemeye başladığı, derleme faaliyetine birkaç sene boyunca devam ettiği, mecmuayı tamamlamadan hayatını kaybettiği anlaşılmaktadır.

Ulâletü'l-mecâlis Mecmû'atü'n-nefâ'is'te Osmanzâde Tâib'e (ö. 1136/1724) ait, Naîmâ'nın vefatından sonraya tekabül eden 1132 (1719/20), 1133 (1720/21) tarihli manzumeler de vardır. Bunlar farklı hat özellikleri taşıdıkları için muhtemelen mecmuanın boş bulunan sayfalarına Naîmâ'dan sonraki sahipleri tarafından yazılmıştır. Nitekim mecmuada halen çok sayıda boş sayfa bulunmaktadır.

1.4. Nüsha Tavsifi

Ulâletü'l-mecâlis Mecmû'atü'n-nefâ'is Michigan Üniversitesi Kütüphanesi, Sultan Abdülhamid Koleksiyonu, numara 409'da kayıtlıdır. 180x86 mm. dış, 170x80 mm. iç ebatlarındadır. Zencirekli; miklepli; salbekli, tıgılı, üstten ayırma şemseli; koyu kahverengi meşin ciltlidir. Zahriyesi hasarlıdır. Burada berceste beyitler, mecmuanın Naîmâ'nın el yazısıyla yazıldığını bildiren bir not ve Sadrazam Mehmed Emin Âlî Paşa oğlu Mustafa Reşid tarafından satın alındığını gösteren 1286 (1869/70) tarihli bir kayıt vardır. Arap rakamlı varak numaraları düzensizdir. Sonradan yazılan Latin rakamlı numaralara göre 525 sayfadır. Aharlı, balköpüğü renk kâğıt kullanılmıştır. İlk seksen sayfasında kuzulu cetvel vardır. Diğer sayfalarda cetvel yoktur. Okunaklı bir talik hatla yazılmıştır. Bazı sayfalarda farklı karakterde hatlar görülmektedir. Siyah, belirgin bir mürekkep

kullanılmıştır. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Mısra sonlarına kırmızı noktalar konmuş, önemli görülen yerlerin üzeri kırmızı çizgiyle çizilmiştir. Takibe kaydı bulunmamaktadır. Ara yerlerde boş sayfalar mevcuttur. Yazma, fiziksel kondisyon olarak iyi durumdadır.

1.5. Mecmuanın Muhtevası

Zahriye: “Mecmû’a-i nefise bâ-hatt-ı Naîmâ-yı bâhirü’l-fezâ’il” şeklinde bir kayıt, Veziriazam Seyyid M. Emin Âlî Paşa mahdumu Mustafa Reşîd’a ait 1286 (1869/70) tarihli temellük kaydı ve Türkçe çeşitli berceste beyitler vardır.

3. Sayfa:⁵ “Semmeynâ hâzihi’l-mecmû’a *Ullâletü’l-mecâlis Mecmû’atü’n-nefâ’is*” biçiminde bir başlık, altta “mektûbun fi’l-hikme” başlığı ile konuşmak ve yazmak hakkında Arapça hikmetli sözler vardır. Altında Sâ’ib-i Tebrîzî’nin düşünmek, söz ve yazı hakkında iki Farsça beyti vardır.

4. Sayfa: *Şerh-i Mesnevî*’den “Latîfe”, “fî Tahkîki Meddi’z-zıll”, “Matlab-ı A’raz” başlıklı alıntı Türkçe ve Arapça pasajlar vardır.

5. Sayfa: Boştur

6-49. Sayfa: “Sultânu’ş-şu’arâ-yı İnan Sâ’ib-i şîrîn-zebânun bahr-i zehâr-ı irfân olan müteaddid dîvânlarından intihâb olunan ebyât-ı latîfedir.” başlığı ile Sâ’ib-i Tebrîzî’nin divanlarından seçme Farsça manzumeler verilmiştir. Şiirler karışık bir şekildedir. Bazen bir gazel tamamen alınmışken bazen bir beyitle yetinilmiştir. Bir manzumeden diğerine geçiş belli olmamaktadır.

50-53. Sayfa: “Sâ’ib merhûmun *Abbâs-nâme*’sinden müntehabdır.” başlığı ile Sâ’ib’in söz konusu eserinden seçme Farsça manzumeler verilmiştir.

54-58. Sayfa: Boştur.

59. Sayfa: Dini içerikli Türkçe bir paragraf ve soru-cevap vardır. Bu sayfadaki yazı karakteri Naîmâ’nunkine göre farklılık arz etmektedir. Buradaki yazılar muhtemelen mecmûanın sonraki mütemellikleri tarafından yazılmıştır.

⁵ Mecmua oluşturulurken yazılan Arap rakamlı varak numaraları karışık durumda olduğu için sonradan işlenen Latin rakamlı sayfa numaraları kullanılacaktır.

60. Sayfa: Şevket'e ait 5, Meczûb'a ait bir Farsça beyit vardır.

61-65. Sayfa: "Latife" ve "Hikaye" başlıklarına sahip, güldürü unsuru içeren 31 fıkra vardır. Bunlar da Naîmâ'ya ait olmadığı izlenimi vermektedir. Çünkü yazı karakteri farklıdır.

66-70. Sayfa: Boştur.

71-72. Sayfa: Refî'â (8 beyit), Hâtifî (2 beyit), Firdevsî (2 beyit), Ümmîdî (1 beyit), Mîrzâ Kulu Meylî (4 beyit), Rebî'â (2 beyit), Şemsüddin-i Buhârî (1 beyit), Mîr Mu'izz-i Hattât (2 beyit), Ğanî-i Keşmîrî (1 beyit), Kemâl İsmâ'îl-i Isfahânî (4 beyit), Ma'sûm Hân (2 beyit), Zülâlî'ye (2 beyit) ait Farsça manzumeler vardır.

73. Sayfa: Boştur.

74. Sayfa: Kelîm'e ait 4 Farsça beyit vardır.

75. Sayfa: Boştur.

76-80. Sayfa: "Tâhir Vahîd Vakâyi'-nüvîs-i İnan" başlığı ile Tâhir Vahîd'in seçme Farsça manzumelerine yer verilmiştir. Beyitler iç içedir. Nazım şekli değil, beyit iktibas edilmiştir. Bazen tüm gazel, bazen de bir beyit alınmıştır.

81-83. Sayfa: Boştur.

84. Sayfa: Selîm-i Tahrânî'ye ait 5 Farsça beyit vardır.

85. Sayfa: Boştur.

86. Sayfa: Mevlânâ'nın Mesnevi'sinden 15 seçme beyit vardır.

87. Sayfa: Boştur.

88. Sayfa: Molla Câmî'den 3 Farsça beyit vardır.

89. Sayfa: Boştur.

90-100. Sayfa: "Rubâ'ıyyât-ı Hayyâm" başlığı ile Ömer Hayyam'a ait 97 rubaiye yer verilmiştir.

101-103. Sayfa: Boştur.

104. Sayfa: Başlıksız 14 Farsça beyit vardır. Beyitlerin kime ait olduğu belli değildir.

105-107. Sayfa: Boştur.

108-216. Sayfa: 108. sayfa bir Farsça beyit ile başlamaktadır. Hemen akabinde “Üstâdü’l-ulemâ Ebü’s-su’üd Efendi, tokuz yüz seksen ikide fevt oldu.” ibaresi ve altında seçme beyitler vardır. Bu şekilde, şair hakkında kısa bir bilgi ve şiirlerinden seçmeler biçiminde 216. sayfaya kadar devam etmektedir. Bu kısım incelendiğinde Kafzâde Fâizî’nin *Zübdetü’l-eş’âr* adlı şuara tezkiresinin bir nüshası olduğu anlaşılmaktadır.

217. Sayfa: Boştur.

218-219. Sayfa: “Merhûm Kaf-zâde Fâ’izî Efendi’nin kendi eş’ârı mecmû’asından intihâb eylediğimiz ebyât-ı latîfedir.” başlığı ile Kafzâde Fâizî’nin gazellerinden seçme beyitler verilmiştir. Toplam 32 beyittir.

220-227. Sayfa: Boştur.

228-233. Sayfa: Hamdullah Hamdî’nin *Kıyâfet-nâme*’sinin eksik bir nüshası vardır.

234-241. Sayfa: Boştur.

242-276. Sayfa: Riyâzî’nin *Sâkî-nâme*’sinin bir nüshası vardır. 276. sayfada Naîmâ’ya ait 1120 Receb (Eylül/Ekim 1708) tarihli bir ferağ kaydı bulunmaktadır.

277-278. Sayfa: Nef’î’nin *Divan*’ında yer alan, terki-i bend şeklinde yazılan *Sâkî-nâme* vardır.

279. Sayfa: Feyzî (1 kıt’a), Nesîb (2 kıt’a) ve Azmî’ye (1 kıt’a) şiirler vardır. Şiirler başka bir yazı karakteri taşıdığı için Naîmâ tarafından yazılmadığı intibai uyandırmaktadır.

280-281. Sayfa: Boştur.

282-295. Sayfa (Nâbî Divanı’ndan Seçme Kaside ve Mesneviler): “Na’t-ı şerîfenden intihâb olunan ebyâtdır.” başlığı ile 283. sayfaya kadar devam eden 50 beyit verilmiştir. *Nâbî Divanı*’nda yer alan bir naattan alınmıştır (bk. Bilkan, 1997:1/11-26). 283. sayfanın sonunda “Merhum Sultan Mehmed Han medhinde olan *Kalemiyye*’den müntehabdır.” başlığı altında bir mesnevi verilmiştir. Mesnevi 288. sayfanın sonuna kadar devam etmektedir. Bu da *Nâbî Divanı*’ndan alınmıştır (Bilkan, 1997:1/417-433). 288. sayfanın sonunda “Merhum Sultan Mustafa Han cülûsına olan kasidesinden müntehabdır.” başlığı ile bir kaside bulunmaktadır. 289. sayfaya kadar devam eden kaside *Nâbî Divanı*’nın Ali Fuat Bilkan neşrinde yer

almaktadır (1997:1/39-49). 289. sayfanın sonunda, “Musâhib Paşa medhinde olan kasideden müntehabdır.” başlığı altında 6 beyit verilmiştir. *Nâbî Divanı*'ndan alınmıştır (Bilkan, 1997:1/57-58). 290. sayfanın başında “Musâhib Mustafa Paşa medhinde olan Bahâriyye'den” başlığı ile 6 beyit, aynı sayfadan 292. sayfaya kadar “Musâhib Paşa kethüdalığından azl olındukda nazm etdiği kaside-i latifeden müntehab” başlığı ile bir kaside verilmiştir. İki manzume de *Nâbî Divanı*'nda vardır (Bilkan, 1997:1/64-68; 76-84). Sayfa 292'den 295'e kadar “Sadrazam Hüseyin Paşa merhumun medhinde olan kaside-i sulhiyyeden müntehab” başlığı ile bir kaside bulunmaktadır. Manzume, *Nâbî Divanı*'ndan alınmıştır (Bilkan, 1997:1/85-96). 295. sayfada Nâbî'nin Müftü Feyzullah Efendi için yazdığı kasideden alınan 5 beyit vardır (Bilkan, 1997:1/138-143).

296-301. Sayfa: Boştur.

301-330. Sayfa (*Nâbî Divanı*'ndan Seçme Gazeller): Naîmâ, *Nâbî Divanı*'nda yer alan gazellerden beğendiklerini bu kısma yazmıştır. Gazeller arasına ayırıcı bir başlık veya işaret koymamıştır. Bazı gazellerin tüm beyitlerini almışken bazılarında bir kaç beyit iktibas etmiştir. Alıntılar klasik divan dizilişinde olduğu gibi mısraın son harfinin elif ba sırasına göre yapılmıştır. Beyitler *Nâbî Divanı*'nda yer almaktadır (Bilkan, 1997:1/456-2/1099).

331-332. Sayfa (*Nâbî Divanı*'ndan Seçme Rubailer ve Kıt'alar): Karışık bir surette *Nâbî Divanı*'ndan seçilen rubai ve kıt'alara yer verilmiştir. Bu manzumeler Nâbî Divanı'nın Bilkan neşrinde bulunmaktadır (1997:1/1167-1172).

333-349. Sayfa (*Nâbî Divanı*'ndan Seçme Manzumeler): “Müteferrikat”, “Latîf”, “İlâhî-i Latîf”, “Sadrazam Râmî Mehmed Paşa hazretleri Edirne vak'asında zarûrî ihtifâ ihtiyar itdüğine telmihdir” başlığı altında *Nâbî Divanı*'ndan çeşitli gazeller, tarihler, lügazler, rubailer alıntılanmıştır. Bunlar da *Nâbî Divanı*'nda yer almaktadır (Bilkan, 1997).

350. Sayfa: Boştur.

351-359 Sayfa: Mecmuanın Naîmâ'dan sonraki sahipleri tarafından doldurulmuş olmalıdır. Çünkü yazı karakteri farklıdır. Bu sayfalarda Nedîm ve Râgîb'a ait gazel ve kasideler mevcuttur.

360-385. Sayfa (*Sâbit Divanı*'ndan Seçme Manzumeler): “Sâbit Efendi'nin *Divan*'ı tamamen görülüp eş'ârından intihab olunan ebyatdır.”

başlığı ile *Bosnalı Sâbit Divanı*'ndan seçme manzumelere yer verilmiştir. 360-369. sayfalarda kasideler bulunmaktadır. Bu kasideler *Bosnalı Sâbit Dîvânı*'nın Turgut Karacan neşrinde yer almaktadır (1991: 151-307). 370. sayfadan itibaren gazeller gelmektedir. Gazeller iç içe yazılmıştır. Mısram son harfine göre sıralanmıştır. Bazı gazeller tam, bazıları ise birkaç beyitlik iktibas şeklindedir. Gazeller sayfa 385. sayfaya kadar devam etmektedir.

386-395. Sayfa: Boştur.

396-424. Sayfa: Bosnalı Sâbit'in *Edhem ü Hümmâ* mesnevisi vardır.⁶

425. Sayfa: Boştur.

426. Sayfa: Yazı karakterinden ve Mustafa Naîmâ'nın vefatından sonraya gelen tarihlerden mecmuanın Naîmâ'dan sonraki sahiplerinden biri tarafından yazıldığı anlaşılan manzumeler vardır. Mahlashânelerine göre Osmanzâde Tâib'e aittir. "Eski otalar karşısında sadr-ı a'zamın binâ eyledikleri çeşmede mesturdur.", "Vezîr-i a'zamın binâ itdükleri kitâb-hânenin pencere ve dolapları üzerinde mestûrdur." ve "Ve lehu" başlıklı bu manzumeler 1132 (1719/20) ve 1133 (1720-21) tarihlerini göstermektedir.

427. Sayfa: Boştur.

428. Sayfa: Vahîd'e ait Türkçe 3 tarih manzumesi vardır. Bunlardan biri Mîr Mustafa Çavuşbaşı Yusuf Paşa-zâde'nin sakal bırakmasına, ikisi de Şeyh Nazmî-zâde'nin vefatına yazılan tarihlerdir.

429-435. Sayfa: Boştur.

436-437. Sayfa: Bosnalı Sâbit'in *Amrî'l-leys* mesnevisi vardır. Başlıksızdır, ancak içerikten eserin bu olduğu anlaşılmaktadır.⁷

438-443. Sayfa: Bosnalı Sâbit'in *Dere-nâme* adlı mesnevisi vardır. Başlıksızdır. İçeriğinden *Dere-nâme* olduğu anlaşılmaktadır.⁸

444-447. Sayfa: "Berber-nâme-i Sâbit" başlığı ile Bosnalı Sâbit'in *Berber-nâme* adlı mesnevisi verilmiştir.⁹

⁶ Sâbit'in *Edhem ü Hümmâ*'sı hakkında ayrıntılı bilgi için bk. (Karacan, E.T.: 08.04.2019)

⁷ Sâbit'in *Amrî'l-leys*'i hakkında ayrıntılı bilgi için bk. (Özdemir, E.T.: 08.04.2019)

⁸ Sâbit'in *Dere-nâme*'si hakkında ayrıntılı bilgi için bk. (Özdemir, E.T.: 08.04.2019)

⁹ Sâbit'in *Berber-nâme*'si hakkında ayrıntılı bilgi için bk. (Özdemir, E.T.: 08.04.2019)

448-449. Sayfa: “Vezîr-i A'zam Teberdâr Mehmed Paşa sâniyen vezîr-i a'zam oldukda virdüğü kasideden müntehab” başlığı ile Sâbit'e ait 51 beyitlik bir kaside verilmiştir. Bu kaside de Sâbit Divanı'nın Karacan neşrinde vardır (1991: 302-307).

450-453. Sayfa: Sâbit'e ait çeşitli manzumeler vardır. Beyitler iç içe verilmiştir. Bazen tüm bir gazele yer verilirken bazen de bir gazelden birkaç beyitle yetinilmiştir.

454-455. Sayfa: Boştur.

456-457. Sayfa: Nasîhat-nâme-i Azmî başlığı ile 49 beyitlik bir mesnevi verilmiştir. Hangi Azmî'ye ait olduğu belli değildir.

458-460. Sayfa: “Nazm-ı Sad-nasîhat-ı Eflâtûn” başlıklı 78 beyitlik Farsça bir mesnevi vardır. Mahlas kullanılmadığı için kime ait olduğu anlaşılamamaktadır.

461. Sayfa: Arapça gazel, kıt'a vb. kısa manzumeler vardır. Manzumelerin kime ait olduğu belli değildir.

462. Sayfa: Ahî-zâde'ye ait 3 Farsça, bir Türkçe, bir Arapça beyit ve bir Farsça, bir Arapça mısra vardır.

463-674. Sayfa: Karışık bir surette, farklı sanatçılara ait Türkçe, Farsça, Arapça manzumeler vardır. İç içe yazıldıkları için bunların hangi nazım şekli olduklarının tespiti güçtür. Bazı beyitlerin yan tarafına kırmızı mürekkeple şairinin ismi yazılmıştır. Bu kısımda şiirleri olan sanatçılar şunlardır: Kara Fazlî, Mirzâ Babür, Figânî, Derviş Dehkî, Âsefî, Müdâmî, Nakî, Nizâm, Mîr Füzûnî, Şâpûr, Reşîd Vatvat, Ahsîketî, Şânî, Ârif Efendi, Sırrî, Kâmî-i Edirnevî, Abdulazîz Hân-ı Özbekî, Mevlânâ Vahşî, Hakîm Senâî, Râgıb-ı İstanbulî, Kadı Nûr, Sa'dî, Selîm Hân, Şeyh Sa'îdâ, Ganî-i Keşmîrî, Sehâbî, Muzaffer, Hazret-i Mevlânâ, Kemal Paşazâde, Atâyî, Ebûlâlâ el-Ma'arrî, Ebûbekr-i Hârezmî, Ebû Nüvâs, Şeyh Muhammed en-Necşî el-Halebî, Okçuzâde, Kadı Ercâî, Mütenebbî. Bazı manzumelerin yanına bunlar hakkında kısa bilgiler de yazılmıştır. Örneğin bir beytin yanına “Der-hakk-ı Keç Dehân” ibaresi yazılmış, böylece ilgili manzumenin Mekke Kadısı Kec-dehân Abdullah Efendi (Donuk, 2017: 2/1662) hakkında olduğu belirtilmiştir. Bu kısımdaki şiirler genellikle âşıkane ve hakimane tarzdadır.

475. Sayfa: Satranç hakkında bir bilgi, Kerîmî mahlaslı bir şaire ait Türkçe beş beyit, ebced hesabına göre aynı sayıya tekabül eden yakın anlamlı kelimeler ve bir Arapça dua vardır.

476-477. Sayfa: “mine’l-Merâsî” başlığı ile Arapça mersiyeler verilmiştir. Yazı karakteri Naîmâ’nunkinden farklıdır.

478-485. Sayfa: Boştur.

486-493. Sayfa: Karışık bir şekilde yazılmış Türkçe, Farsça ve Arapça seçme şiirler vardır. Yan tarafa yazılan isimlere göre burada şiiri bulunan şairler şunlardır: Dürrî, Sâkıb, Râgıb-ı Bursevî, Makâlî, Dukakînzâde Mehmed Paşa, Nev’î, Sâfî-i Kadîm, Nahîfî, Hâfız-ı Sirozî, Cinânî, Câmî, Tecellî-i Acem, Rüsûhî, Nazîm, İbn Kemal, Nâzım, Rüşdî, Hâsib, Ârif, Nâbî, Silâhdâr Mustafa Paşa, Âşık Çelebi, Emîrî-i Âmidî, Ca’fer Hân-ı Lâhûr, Hüsâm-zâde, Ma’arrî.

494-496. Sayfa: “Sadrazam Râmî Mehmed Paşa’nın eş’âr-ı latîfesindedir.” başlığı ile Râmî Mehmed Paşa’nın gazellerinden seçme beyitler verilmiştir. Bu kısımdaki manzumeler diğer yerlerdeki gibi iç içe değildir. Manzumeler arasında boşluklar bırakılmıştır. Altı tam gazel ve on dört beyit vardır. “Ser-â-ser latîf ü hoşter gazel-i bî-bedeldir.” ve “Nâbî Efendî’ye nazîre-i müzeyyeldir.” şeklinde başlıklarla şiirler hakkında bilgiler de verilmiştir.

497-499. Sayfa: Boştur.

500. Sayfa: Kâmî Efendî’nin Silahdar Ali Paşa’nın Sultan Ahmed Han’ın kızı Fâtîma Sultan ile evlenmesine yazdığı 1121 (1709/10) senesini gösteren üç beyitlik Arapça tarih manzumesi vardır.

501-503. Sayfa: Boştur.

504. Sayfa: “Râmî Paşa hazretleri Mısır’dan azl, ba’dehu müsâdere ve habs, ba’dehu Rodos’da mübtelâ-yı kahr u habs oldukda kable’l-vefât dedikleri gazellerdir.” başlığı ile Râmî Mehmed Paşa’nın iki gazeline yer verilmiştir.

505. Sayfa: Boştur.

506. Sayfa: Haylî mahlaslı bir şaire ait üç beyit vardır.

507. Sayfa: Boştur.

508. Sayfa: “Acem Oğlanı kâtibi Nahîfî Çelebi ki sadr-ı a‘zam, sâhib-i kerem, Teberdâr Mehmed Paşa hazretleri Arz-ı Rûm eyâletine gittükde divan efendisi olmuştur, anun eş‘ârından intihâb olunan ebyâtdur.” başlığı ile Nahîfî Süleyman Efendi’nin beş beyti verilmiştir.

509. Sayfa: Boştur.

510. Sayfa: Sırrî mahlaslı bir şairin dört beyti vardır.

511. Sayfa: Boştur.

512-513. Sayfa: “Matlab Der-ahvâl-i İddet” başlıklı Arapça bir paragraf, Fennî’ye ait bir tarih manzumesi, “Der-zuhûr-ı Kahve be-İstanbul” başlıklı Türkçe bir paragraf, Hakîm Nâsır-ı Hüsrev’in *Zafer-nâme*’sinden alınmış bir anekdot vardır.

514. Sayfa: “İstişhâd ve îrâda sâlih müteferrik mısra‘lardır.” başlığı ile özlü ifade içeren Arapça mısralar verilmiştir.

515. Sayfa: Boştur.

516-517. Sayfa: Herhangi bir başlık bulunmamaktadır. Ancak muhtevastan özlü anlatımlar içeren Farsça mısralar olduğu anlaşılmaktadır.

518-519. Sayfa: Boştur.

520-523. Sayfa: Herhangi bir başlık bulunmamaktadır. Ancak içeriğinden Türkçe berceste beyitler olduğu anlaşılmaktadır.

524-525. Sayfa: Rahmî’ye ait altı gazel vardır. Yazı karakterinden mecmuanın Naîmâ’dan sonraki sahiplerinden biri tarafından yazıldığı anlaşılmaktadır. İlgili manzumelerin hangi Rahmî’ya ait olduğu belli değildir. Nitekim bu manzumeler *Bursalı Rahmî Divanı*’nda yer almamaktadır (bk. Erdoğan, 2017).

1.6. Değerlendirme

Mustafa Naîmâ’nın ‘Ulâletü'l-mecâlis Mecmû'atü'n-nefâ'is adını verdiği mecmuası edebî ve tarihî öneme haizdir. “Merhûm Kaf-zâde Fâ'izî Efendi’nin kendi eş‘ârı mecmû’asından intihâb eylediğimiz ebyât-ı latîfedir (Mustafa Naîmâ, 1120: 218).” ve “Sâbit Efendi’nin *Divanı*’ı tamamen görülüp eş‘ârından intihab olunan ebyatdır (Mustafa Naîmâ, 1120: 360).” ibaresine bakılırsa Naîmâ, *Ulâletü'l-mecâlis*’e kaydettiği şiirleri ilk elden denebilecek muteber nüshalardan derlemiştir. Ayrıca eserlerin bazıları

özenle ve tam olarak mecmuaya kaydedilmiştir. Örneğin Riyâzî'nin *Sâkî-nâme*'si muhtevası, başlıkları ve ferağ kaydıyla itina ile istinsah edilmiş bir nüsha izlenimi vermektedir. Bu bakımdan *Ulâletü'l-mecâlis Mecmû'atü'n-nefâ'is* metin neşrinde yararlanılabilecek bir kaynaktır.

Mustafa Naîmâ bazı manzumelerin başlığında şairi hakkında bilgiler vermiştir. "Râmî Paşa hazretleri Mısır'dan azil, ba'dehu müsâdere ve habs, ba'dehu Rodos'da mübtelâ-yı kahr u habs oldukda kable'l-vefât dedikleri gazellerdir (Mustafa Naîmâ, 1120: 504)." ve "Acem Oğlanı kâtibi Nahîfî Çelebi ki sadr-ı a'zam, sâhib-i kerem, Teberdâr Mehmed Paşa hazretleri Arz-ı Rûm eyâletine gitdükde divan efendisi olmuştur, anun eş'ârından intihâb olunan ebyâtdur (Mustafa Naîmâ, 1120: 508)." başlıkları buna örnek olarak verilebilir. Bazı başlıklarda ise manzumenin kendisi hakkında malumat verilmiştir. "Sadrazam Râmî Mehmed Paşa hazretleri Edirne vak'asında zarûrî ihtifâ ihtiyar itdüğine telmihtir (Mustafa Naîmâ, 1120: 335)." ve "Nâbî Efendi'ye nazîre-i müzeyyeldir (Mustafa Naîmâ, 1120: 496)." ibareleri bu duruma örnektir. Bu tür yerlerde '*Ulâletü'l-mecâlis Mecmû'atü'n-nefâ'is*'in şüara tezkirelerini andırıldığını söylemek yanlış olmayacaktır.

'*Ulâletü'l-mecâlis Mecmû'atü'n-nefâ'is* sayesinde en önemli Osmanlı tarihçileri arasında yer alan Mustafa Naîmâ'nun edebî zevki hakkında fikir sahibi olmak mümkündür. Kendisi her ne kadar mensur türdeki *Ravzatü'l-Hüseyn fî hulâsati ahbârî'l-hâfikayn* adlı tarih kitabıyla ün kazanmışsa da *Ulâletü'l-mecâlis* vesilesiyle onun şüire olan ilgisi anlaşılmaktadır. Naîmâ'nun derlediği bu mecmuada kayıtlı olan eserlerin ekseri manzumedir.

Makale konusu mecmuadaki manzumelerden bazıları beyit düzeyindeyken bazıları da bütün bir eserdir. Bu yönüyle mecmua seçki eser ve manzume mecmuası türüne girmektedir.

Sâbit Divanı, Edhem ü Hüma, Amrû'l-leys, Dere-nâme ve *Berber-nâme* Naîmâ'nun mecmuasında yer alan eserler arasındadır. Bu durum *Ulâletü'l-mecâlis Mecmû'atü'n-nefâ'is*'i Bosnalı Sâbit külliyyatına benzer kılmaktadır.

Türk edebiyatının en önemli şüara tezkirelerinden biri olan Kafzâde Fâizî'nin (ö. 1031/1622) *Zübdetü'l-eş'âr*'ı da *Ulâletü'l-mecâlis* 'de nüshası bulunan başka bir eserdir. Bu nokta bir tarihçi olan Naîmâ'nun biyografisi türüne ilgi duyduğu fikrini vermektedir.

Mecmuanın muhtevâsından Mustafa Naîmâ'nın Türk şairlerden en çok Kafzâde Fâizî, Nâbî, Sâbit (ö. 1124/1712), Râmî Mehmed Paşa'nun (ö. 1119/1708); İranlı sanatçılardan Sâ'ib (ö. 1087/1676 [?]), Vak'a-nüvîs-i İran Tâhir Vahîd (ö. 1112/1700-1701 [?]) ve Ömer Hayyam'ın (ö. 526/1132 [?]) şairliğini beğendiği anlaşılmaktadır.

Naîmâ'nın şiir türlerinden âşıkâne ve hakimaneyi; nazım şekillerinden ise gazel, mesnevi, kıt'a ve rubaiyi tercih ettiği görülmektedir.

Makaleye konu mecmuada yer alan manzumelerden Naîmâ'nun Farsça ve Arapça şiirlere karşı merakının olduğu, özellikle Fars şiirlere beğeni duyduğu sonucu doğmaktadır. Nitekim mecmuaya alınan şiirler dil açısından incelendiğinde Farsça şiir örneklerinin azımsanamayacak kadar çok olduğu görülmektedir. Mecmua, Sâ'ib-i Tebrîzî'nin *Divan*'ından ve *Abbas-nâme*'sinden derlenen beyitlerle başlamaktadır. Sa'dî-i Şirâzî (ö. 691/1292), Molla Câmî (ö. 898/1492) gibi Fars edebiyatının meşhur sanatçılarından yanı sıra Mîr Mu'izz-i Hattât, İzzî-i Keşmîrî, Kadı Nûr gibi az bilinen şairlerden de iktibaslar vardır. Bu husus Naîmâ'nın Fars edebiyatını yakından takip ettiğine ve bu edebiyata derinlemesine hâkim olduğuna delalet etmektedir. Ebü'l-alâ Ma'arrî (ö. 449/1057), Mütenebbî (ö. 354/965) gibi Arap edebiyatının büyük şairlerinin ve başkaca Arap şairlerin manzume örneklerinin varlığı derleyicinin Arap dili ve edebiyatına da hakimiyetine işaretir.

Kaynakların bildirdiğine göre vak'a-nüvis Mustafa Naîmâ'nın şairliği de vardır. Osmanlı döneminden kalan biyografik kaynaklarımızda Naîmâ'nın yazdığı şiirlerden örnekler bulunmaktadır (bk. Ekinci, 2018: 4/2904; İnce, 2005: 676; Çapan, 2005: 625). Ancak maalesef *Ulâletü'l-mecâlis Mecmû'atü'n-nefâ'is*'de Naîmâ'ya aidiyeti kesin olan herhangi bir manzume bulunmamaktadır.

Mecmuaların kaynakların bahsettiği ancak kütüphane kayıtlarına geçmemiş eserleri, biyografik kaynaklarda zikredilmeyen şairlerin manzumelerini barındırabildikleri bilinmektedir. Naîmâ'nın mecmuasında bilinmeyen bir eser veya şair ismi geçmemektedir.

Mecmuada bir grup şiirin başına "İstişhâd ve îrâda sâlih müteferrik mısra'lardır (Mustafa Naîmâ, 1120: 514)." başlığı konulmuştur. Bu ibarenden Naîmâ'nın *'Ulâletü'l-mecâlis*'i, yazacağı eserlerde anlatımı destek-

lemek için sarf edebileceği manzumeleri toplamak için de kullandığı anlaşılmaktadır.

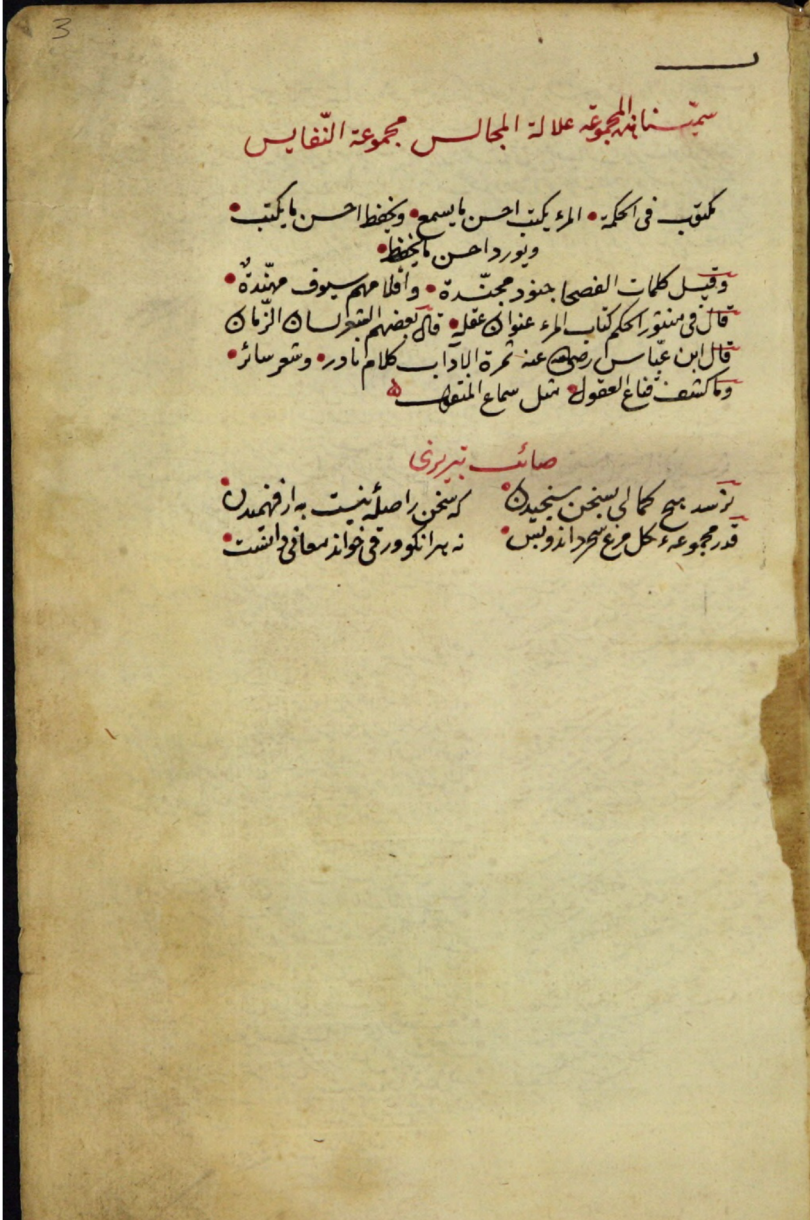
Mustafa Naîmâ Efendi, Osmanlı Devleti'nin tarihî hadiselerini kaydetmekle mükellef ilk resmî vak'anüvîsidir. Ayrıca *Ravzatü'l-Hüseyn fî hulâsati ahbâri'l-hâfikayn* adlı eseri en önemli Osmanlı tarihlerinden biri olarak addedilmektedir. Dolayısıyla Naîmâ'nın el yazısının bilinmesi onun tarafından yazılmış bir belgenin veya bir eserin doğru bir şekilde tespitini mümkün kılacaktır. *'Ulâletü'l-mecâlis Mecmû'atü'n-nefâ'is* Naîmâ'nın el yazısı örneğini sunması açısından da önemli bir kaynaktır.

SONUÇ

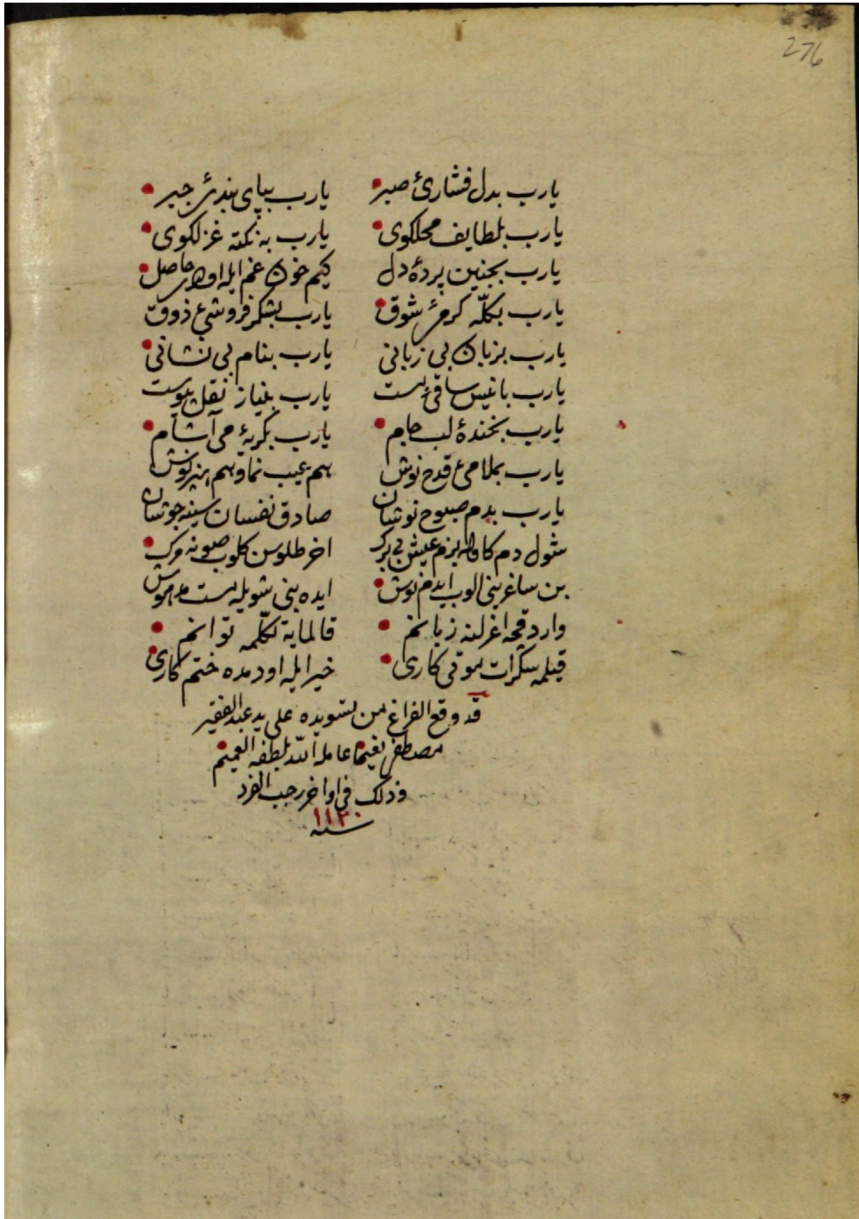
Mecmualar, Osmanlı kültür dünyasından günümüze intikal eden önemli yazılı kaynaklar arasında yer almaktadır. Mecmua çeşitlerinden biri tanınmış kişilerden biri tarafından derlenen mecmualardır. Bu tür mecmualar barındırdıkları kayıtlar sayesinde derleyicisi hakkında doğrudan bilgiler sunabilir. Ayrıca dolaylı olarak şahsın edebî zevki, hayata bakışı, kültür ve eğitim düzeyi, etkilendiği sanatçılar hakkında fikir verir. Michigan Üniversitesi Kütüphanesi, Sultan Abdülhamid Koleksiyonu, numara 409'da kayıtlı *Ulâletü'l-mecâlis Mecmû'atü'n-nefâ'is* adlı mecmua, ilk resmi Osmanlı vak'anüvîsi Mustafa Naîmâ tarafından derlenmiştir. Naîmâ, 1120 (1708/9) senesinde mecmuayı derlemeye başlamış, tamamlayamadan hayatını kaybetmiştir. 525 sayfadan oluşan mecmuada seçme eserler ve parça parça manzumeler vardır. Muhtevanın ekseri manzumdur. Cüzi miktarı ise mensurdur. Mecmuanın dil varlığı Türkçe, Farsça ve Arapçadır. *Ulâletü'l-mecâlis Mecmû'atü'n-nefâ'is*, Türk edebiyatından Kafzâde Fâizî, Nâbî, Sâbit, Râmî Mehmed Paşa'nın; Fars edebiyatından Sâ'ib-i Tebrîzî'nin çok sayıda manzumesini barındırmaktadır. Şair ve şiiir hakkında bilgi veren bazı başlıkları ile yer yer şüara tezkirelerini anımsatmaktadır. *Ulâletü'l-mecâlis* sayesinde Naîmâ'nın tam bir şiiir meraklısı olduğu, Fars ve Arap edebiyatına had safhada hâkimiyeti bulunduğu, Fars edebiyatını yakından takip ettiği, biyografik eserlere ilgi duyduğu, âşikâne ve hakimane manzumeler beğendiği anlaşılmaktadır. *Ulâletü'l-mecâlis* sayesinde ayrıca Naîmâ'nın el yazısı örneği tespit edilmiştir.

Ulâletü'l-mecâlis Mecmû'atü'n-nefâ'is'ten Birkaç Sayfa Görüntüsü

Resim 1: Mecmuanın isminin geçtiği ilk sayfa.

Resim 2: Mustafa Naîmâ'ya ait istinsah kaydının yer aldığı sayfa.

Kaynakça

- ARSLAN, Mehmet (2003), *Osmanlı Tarih ve Müverrihleri (Âyine-i Zurefâ) Mehmed Cemâleddin*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- BABİNGER, Franz (1992), *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*, (çev.) Coşkun Üçok, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- BİLKAN, Ali Fuat (1997), *Nâbî Dîvânı*, İstanbul: MEB Yayınları.
- BURSALI MEHMED TAHİR (1975), *Osmanlı Müellifleri*, (haz.) İsmail Özen, İstanbul: Meral Yayınevi.
- ÇALDAK, Süleyman, "NAİMÂ, Mustafa Naîmâ Efendi", <http://www.turkedebiyatilisimleri-sozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4593> (E.T.: 11.04.2019).
- ÇAPAN, Pervin (2005), *Tezkire-i Safâyî Mustafa Safâyî Efendi*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- DEVELLİOĞLU, Ferit (2008), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara: Aydın Kitabevi.
- DONUK, Suat (2017), *Nev'izâde Atâyî'nin Zeyl-i Şakâik'ı Hadâiku'l-hakâik fi Tekmileti'ş-şakâik- Nev'izâde Atâyî*, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- EKİNCİ, Ramazan (2018), *Vekâyi'ü'l-fuzalâ Şeyhî'nin Şakâik Zeyli Şeyhî Mehmed Efendi*, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- ERDOĞAN, Mustafa (2017), *Bursalı Rahmî ve Dîvânı*, Ankara: Kültür Bakanlığı e-Kitap Yayınları.
- İNCE, Adnan (2005), *Tezkiretü'ş-şu'arâ Sâlim Efendi*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- İPŞİRLİ, Mehmet (2006), "Naîmâ", İstanbul: *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 32, 316-318.
- KARACAN, Turgut (1991), *Bosnalı Alaeddin Sabit Divanı*, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.
- KARACAN, Turgut "SÂBİT", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/sabit--divan-sairi> (E.T.: 08.04.2019).
- KILIÇ, Atabey (2012), "Mecmua Tasnifine Dâir", *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı edebiyatının kırkambârı*, İstanbul: Turkuaz Yayınları.

- KÖKSAL, M. Fatih (2012), “Şiir Mecmûalarının Önemi ve ‘Mecmûaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP)’”, *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırk Ambarı*, s. 411-434, İstanbul: Turkuaz Yayınları.
- LEVEND, Ağâh Sırrı (2008), *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- MEHMED SÜREYYA (1996), *Sicill-i Osmânî*, (haz.) Nuri Akbayer, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- MUSTAFA NAİMÂ (1120), *‘Ulâletü’l-mecâlis Mecmû’atü’n-nefâ’is*, Michigan Üniversitesi Kütüphanesi, Sultan Abdülhamid Koleksiyonu, no. 409.
- MÜSTAKİMZÂDE SÜLEYMAN SA’DEDDİN, *Mecelletü’n-nisâb*, Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Halet Efendi Bölümü, no. 628.
- ÖZDEMİR, Ali Emre, “SÂBİT, Alâaddin (Ali)”, <http://www.turkedebiyat isimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6939> (E.T.: 08.04.2019).
- YILMAZ, Ülkü (2018), *İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi No: T 1532’de Kayıtlı Şiir Mecmuası (İnceleme-Metin)*, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.